

ارزیابی تاثیر امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی (مطالعه موردی: گمرکات اجرای کشور)

شاپور عزیزی

دانشجوی کارشناس ارشد مدیریت بازرگانی (تجارت الکترونیک)، دانشگاه آزاد واحد بین المللی جلفا

چکیده

هدف از این پژوهش، ارزیابی تاثیر امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی در گمرکات اجرای کشور می باشد. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه کارکنان گمرکات اجرای کشور می باشند. در این تحقیق، جامعه آماری کارکنان گمرکات اجرای کشور ۱۰۰۰ نفر می باشند که با استفاده از معادله کوکران، تعداد افراد آزمودنی (نمونه آماری) برابر با ۲۷۸ نفر ارزیابی شد و این افراد به صورت کاملاً تصادفی و رندوم از میان جامعه های آماری معرفی شده، به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. برای گردآوری اطلاعات از یک پرسش نامه محقق ساخته در مقیاس پنج گزینه ای لیکرت برای اندازه گیری امنیت کسب و کار الکترونیک و توسعه اقتصادی که شامل ۵۴ گویه بود، استفاده شد که روایی صوری و محتوایی آن به تایید ۱۰ تن از متخصصین رسید و پایایی آن در یک آزمون مقدماتی با ۳۰ آزمودنی برای تمامی متغیرهای مورد بررسی بالاتر از ۰/۷ به دست آمد که در حد قابل قبولی می باشد. برای تحلیل داده ها از روش های آمار توصیفی و استنباطی از آزمون رگرسیون در نرم افزار SPSS استفاده شد. یافته ها نشان داد که امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور تاثیر دارد. از سوی دیگر، محرمانگی، احراز هویت، بررسی مجوز، یکپارچگی، عدم انکار و همچنین قابلیت دسترسی به عنوان ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور تاثیر دارند.

واژه های کلیدی: امنیت کسب و کار الکترونیک، توسعه اقتصادی، گمرکات اجرای کشور

۱- مقدمه

فضای کسب و کار از جمله شاخص‌های تعیین‌کننده وضعیت اقتصادی هر کشور است که با استناد به آن می‌توان به بررسی و تجزیه و تحلیل شرایط اقتصادی هر کشور پرداخت. محیط فضای کسب و کار در کشورها هر چه شفاف‌تر و رقابتی‌تر باشد، منجر به افزایش سلامت اقتصادی کشورها و اتخاذ سیاست‌های مطلوب شده و روند بهبودی شاخص‌های اقتصادی را در پی خواهد داشت. در این راستا بررسی وضعیت شاخص‌های کسب و کار چه از نظر خرد و چه از نظر کلان و تبیین چالش‌های موجود، می‌تواند در توسعه اقتصادی کشور مفید باشد (اکیموگلو^۱ و همکاران، ۲۰۱۴).

تاثیر فضای کسب و کار مساعد، بر افزایش جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی، ایجاد اشتغال و رشد تولید ناخالص داخلی مشهود است. با وجود این، طی سال‌های پس از اعلام آمارهای جهانی از رتبه بندی فضای کسب و کار در کشورهای مختلف، دیدگاه‌های متفاوتی در زمینه جایگاه کشورمان مطرح می‌شود. این شرایط موجب شده است تا اکنون بهبود فضای کسب و کار با توجه به چالش‌های پیش روی اقتصاد کشور به ضرورتی انکارناپذیر تبدیل شود. با این وجود به نظر می‌رسد هنوز هم بسترهای مناسب برای ایجاد فضای امن کسب و کار در کشورمان چندان فراهم نبوده و برای رسیدن به جایگاه واقعی اقتصاد ایران در زمینه شاخص فضای کسب و کار، فراهم کردن برخی زیرساخت‌ها اجتناب‌ناپذیر است. آنچه مسلم است اصلاح فضای کسب و کار و بهبود شاخص‌های مزبور در عرصه جهانی نه تنها گامی مثبت و اساسی در جهت تقویت جنبه مشارکت بخش خصوصی در عرصه اقتصاد و ارتقاء سطح اشتغال و تولید در کشور محسوب می‌شود، بلکه به طور قطع از منظر سرمایه‌گذاران خارجی از جمله‌ی مهمترین نماگرها برای ورود به کشور میزبان و شرط لازم برای ارتقا و تسهیل جریان ورود فناوری به کشور می‌باشد که به طور کلی توسعه اقتصادی کشور را ایجاد می‌کند (احمدی، ۱۳۹۵).

از سوی دیگر، امروزه اینترنت یک بستر اساسی کسب و کار را برای تجارت فراهم کرده است. بطوری که خرید از طریق اینترنت به سرعت رو به افزایش است. یکی از کاربردهای موجود در فضای مجازی، تجارت الکترونیک است که موجب تحولی شگرف در روابط کسب و کار و مشتریان شده است و سهم عمده‌ای از تعاملات تجاری را به خود اختصاص داده است. تعریفی از کسب و کار الکترونیک که به خوبی پذیرفته شده، عبارتست از: به اشتراک گذاشتن کسب و کار، حفظ روابط کسب و کار و انجام معاملات کسب و کار با استفاده از شبکه‌های مخابراتی. کسب‌وکار الکترونیک اشاره به معاملاتی دارد که عمده فرآیندهای آنها بدون نیاز به حضور فیزیکی طرفین آن و صرفاً از طریق شبکه‌های ارتباطی الکترونیک انجام می‌شود (السد^۲ و همکاران، ۲۰۱۵).

معامله در کسب و کار الکترونیک را در سه مرحله دسته بندی کرد: (۱) جستجو و مذاکره، (۲) اعتماد و (۳) تعهد و نظارت. در مرحله جستجو و مذاکره کلیه الزامات امنیتی کاربردی برای محیطی که اعتماد و امنیت باید در آن برقرار شود، شناسایی می‌شود. برای ایجاد ارتباطات و توسعه اقتصادی، به مفهوم مهمی به نام اعتماد و امنیت نیاز است که یک اصل زیربنایی برای هر رابطه در کسب و کار است و یک فاکتور ضروری در ایجاد انگیزه برای خرید از طریق بستر اینترنت می‌باشد و تاثیر حیاتی بر فعالیت مشتریان و در نتیجه موفقیت کسب و کار الکترونیک دارد. بالاتر بودن سطح عدم قطعیت تراکنش‌های اقتصادی در کسب و کار الکترونیک نسبت به کسب و کار سنتی، اهمیت امنیت را دوچندان می‌کند (الیسنا و گیولیانو^۳، ۲۰۱۵). در دنیای سنتی، اعتماد مشتری از ترکیب تجارب ناشی از تعاملات اجتماعی، تجاری و قانونی با کسب و کار و در طول زمان حاصل می‌شود، ولی این عوامل در کسب و کار الکترونیک به طور کامل قابل حصول نیست (میلر و کیم^۴، ۲۰۱۴). مشتریان در کسب و کار الکترونیک هیچ گونه تعامل فیزیکی با فروشنده ندارند. در این شرایط پر ریسک برای مشتری، فروشنندگان باید

¹ Acemoglu

² Alsaad

³ Alesina and Giuliano

⁴ Miller and Kim

استراتژی‌هایی جهت اثبات قابل اعتماد بودن و امن بودن کسب و کار خود توسعه داده و به مشتریان در اتخاذ تصمیمات مناسب کمک نمایند. لذا با توجه به اهمیت امنیت فضای کسب و کار الکترونیک و تاثیر آن بر توسعه اقتصادی کشور، در این مطالعه تاثیر امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی در گمرکات اجرای کشور مورد ارزیابی قرار گرفت.

۲- چارچوب نظری تحقیق

۲-۱- فضای کسب و کار

جهان این قرن، دنیایی آکنده از رقابت است. شرط توفیق در شرایط رقابت، توسعه‌ی بازارها، ظهور و رواج فناوری‌های برتر و گسترش دسترسی کارآفرینان و صنعت کاران بخش کسب و کار به محیط مطلوب کسب و کار است. بررسی وضع موجود حاکی از چالش‌های فراوانی است که پیش روی بخش خصوصی است. از نظر کلارک، «هرآنچه را که روی فعالیت واحدهای صنعتی موثرند ولی جزئی از آن واحد نباشند را فضای کسب و کار گویند». کلارک فضای کسب و کار واحدهای صنعتی را به جنگلی تشبیه می‌کند که در آن درختان به رشد و زندگی می‌پردازند (ولی بیگی و پناهی، ۱۳۹۴). راز بقاء در این جنگل همانند جنگل‌های دیگر آن است که یاد بگیرند چه فرصت‌ها و تهدیدهایی در آن وجود دارد. از منظر سازمان توسعه همکاری‌های اقتصادی^۱ (OECD) فضای کسب و کار، مجموعه‌ای از سیاست‌ها، شرایط حقوقی، نهادی و مقرراتی است که بر فضای کسب و کار حاکم است. به عبارت دیگر، فضای کسب و کار متغیرهای موثر بر کسب و کار بنگاه‌های اقتصادی است که خارج از تسلط آن بنگاه‌ها بوده ولی بر نتیجه تلاش آنها بسیار موثر است (ایستریلی و لیوین، ۲۰۱۶).

فضای کسب و کار از حوزه‌های استراتژیک توسعه صنعتی است که ناشی از عواملی چون بهره‌وری و اشتغال نیروی کار، سرمایه‌گذاری، آزادی‌های اقتصادی تولیدکنندگان و ظرفیت‌های تولیدی است. از سوی دیگر، توسعه اقتصادی بر پایه رقابت‌پذیری کشورها استوار است و سلامت محیط کسب و کار از عوامل رقابت‌پذیری کشورها در اقتصاد جهان است. محیط کسب و کار کشورها را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد: ۱) کشورهایی با فضای کسب و کار پیش برنده: در این کشورها فضا مشوق فعالیت‌های اقتصادی است و شرکت‌های تولیدی برای انجام کارهای خود نه تنها هزینه محیطی پرداخت نمی‌کنند بلکه محیط برای آنها انگیزش ایجاد می‌کند، ۲) کشورهایی با فضای کسب و کار خنثی: در این کشورها فضا نه بازدارنده و نه پیش برنده است. بنگاه‌ها در چنین فضای بدون انگیزش و محرک‌های قوی محیطی فعالیت می‌کنند ولی در عین حال محیط بیرونی آنها موجب بالا رفتن هزینه‌هایشان نمی‌شود و ۳) کشورهای با فضای کسب و کار بازدارنده: در این کشورها بخشی از فعالیت‌های مدیران صنعتی صرف خنثی کردن موانع محیطی می‌شود (آویاگاه^۲ و همکاران، ۲۰۱۵).

۲-۲- کسب و کار الکترونیک

کسب و کارهای الکترونیکی که اغلب با "E-business" معرفی می‌شوند، ممکن است به عنوان استفاده از تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات (ICT) در پشتیبانی از تمام فعالیت‌های درون کسب و کار تعریف شود. تجارت از تبادل محصولات و خدمات بین مشاغل و گروه‌ها و افراد تشکیل شده است و می‌تواند یکی از فعالیت‌های اساسی باشد که در هر کسب و کار دیده شده است (بازی و کلیمینس^۳، ۲۰۱۳).

تمرکز تجارت الکترونیک روی استفاده از ICT، برای فراهم ساختن فعالیت‌های بیرونی و ارتباط‌های کسب و کار با افراد، گروه‌ها و دیگر مشاغل است. روش‌های کسب و کارهای الکترونیکی، شرکت‌ها را قادر می‌سازد که سیستم‌های پردازش اطلاعات

¹ The organization for Economic co-operation and Development

² Easterly and Levine

³ Awiagah

⁴ Bazzi and Clemens

داخلی و خارجی خود را مفیدتر و انعطاف پذیرتر، برای نزدیکی بیشتر کار به تامین کنندگان و شرکای تجاری و ارضای بهتر نیازها و انتظارات مشتریان لینک کنند (بینیت و نیکولوف^۱، ۲۰۱۶).

در عمل، کسب و کار الکترونیکی بزرگتر از تجارت الکترونیک است. در حالی که کسب و کار الکترونیکی به تمرکز استراتژیک بیشتر با تاکید بر عملکردی که با استفاده از قابلیت‌های الکترونیک رخ می‌دهد اشاره دارد، تجارت الکترونیک یک زیر مجموعه کلی از استرژژی کسب و کار الکترونیک است. تجارت الکترونیک به دنبال اضافه کردن جریان درآمد با استفاده از شبکه جهانی وب یا اینترنت برای ایجاد و افزایش روابط با مشتریان و شرکای تجاری و برای بهبود بهره‌وری با استفاده از استراتژی مخازن خالی است (مخازن خالی، یک اصطلاح شغلی است که اثرات منفی چگونگی یک پایان با نتیجه بی‌ارزش وقتی برای خشنودی دیگران تلاش می‌کند را تعریف می‌کند. این اصطلاح معمولاً بیشتر در روانشناسی و تحلیل رفتار استفاده می‌شود. بی‌ارزشی را نمی‌توان اندازه گرفت، اما در میان توافق عام شرکت کنندگان وجود خواهد داشت که محصول نهایی حتی نزدیک به نتیجه دلخواه قبلی نمی‌رسد). اغلب تجارت الکترونیک مستلزم کاربرد سیستم مدیریت دانش است. کسب و کارهای الکترونیکی شامل فرآیندهای کسب و کارهای فراگیر زنجیره ارزش کل است (جعفری صمیمی و اختیاری، ۱۳۹۶).

خرید الکترونیکی و مدیریت تامین کنندگان، پردازش الکترونیکی سفارشات، انتقال خدمات به مشتریان، همکاری با شرکای کسب و کار، استانداردهای فنی ویژه برای کسب و کار الکترونیک تبادل اطلاعات بین شرکتها را آسان نموده است. نرم افزارهای راه حل کسب و کار الکترونیکی اجازه فرآیند یکپارچه‌سازی داخلی و بین شرکت‌های کسب و کار را می‌دهد. کسب و کار الکترونیک می‌تواند با استفاده از وب، اینترنت، اینترانت، اکسترانت و یا ترکیبی از این‌ها، کار هدایت را انجام دهد. در واقع کسب و کار الکترونیک فرآیند خرید، انتقال، یا مبادله محصولات، خدمات و یا اطلاعات از طریق شبکه‌های کامپیوتری از جمله اینترنت است (چونگ^۲ و همکاران، ۲۰۱۳).

اما با وجود این که کسب و کار الکترونیک موجب تحولی شگرف در روابط کسب و کار و مشتریان شده است و سهم عمده‌ای از تعاملات تجاری را به خود اختصاص داده است. برای ایجاد ارتباطات و توسعه تجارت، به مفهوم مهمی به نام امنیت نیاز است که یک اصل زیربنایی برای هر رابطه در کسب و کار است و یک فاکتور ضروری در ایجاد انگیزه برای خرید از طریق بستر اینترنت می‌باشد. اعتماد به تکنولوژی‌هایی که تراکنش‌های کسب و کار الکترونیک را پشتیبانی می‌کنند برای جلب اعتماد مشتریان نیز از اهمیت حیاتی برخوردار است. برای ایجاد و افزایش اعتماد به تکنولوژی‌های مورد استفاده باید امنیت در استفاده از این تکنولوژی‌ها وجود داشته باشد (حاجی حیدری و سید جوادین، ۱۳۹۶).

۲-۱- امنیت کسب و کار الکترونیک

یکی از مشکلات عمده در راه توسعه کسب و کار الکترونیک این است که با وجود سرمایه‌گذاری‌های کلان، استفاده از آن به راحتی مورد پذیرش کاربران قرار نمی‌گیرد. یکی از این دلایل، احساس عدم اعتماد در مشتری می‌باشد. برای جذب و نگه‌داشتن مشتریان لازم است که درک و آگاهی آنها از امنیت را بالا برد و اعتماد آنها را حفظ کرد. اعتماد، مرکز ارتباط مشتری الکترونیک است و عدم اعتماد یکی از بزرگترین موانع کسب و کار الکترونیک می‌باشد. داشتن دانش کافی در مورد چگونگی ایجاد اعتماد و فاکتورهای موثر بر آن، شرکت‌ها را در ایجاد اعتماد و مدیریت آن کمک می‌کند. مشاهده و درک شرکت‌ها از اعتماد الکترونیک، با مسائل محرمانگی شروع می‌شود و به مرور زمان تکمیل می‌شود. امروزه اعتماد به چیزی بیش از امنیت و محرمانگی اشاره دارد و به مساله‌ای چند بعدی با ساختار پیچیده تبدیل شده که نتایج مهمی را در بردارد. از دید غیرفنی این ابعاد در سهم مجموعه مشخصات خلاصه می‌شوند (هامید و کونسل^۳، ۲۰۱۴): الف) مشخصات معتمد: فاکتورهایی هستند که گرایش فرد به اعتماد را تحت تاثیر قرار داده و در نتیجه به خصیصه‌های روانشناختی، فردی، تجربی و فرهنگی

¹ Bennett and Nikolaev

² Chong

³ Hameed and Counsell

خاصی که احتمال اعتماد فرد به سایرین را تحت تاثیر قرار می‌دهد، مرتبط می‌شود. ب) مشخصات اعتمادکننده: فاکتورهای هستند که بر اساس یک ارزیابی فردی، اعتمادکننده را قادر می‌سازند که بدانند آیا یک فرد دیگر قابل اعتماد است یا خیر. توانایی، خیرخواهی و یکپارچگی نظر معتمد، به عنوان فاکتورهای قابلیت اعتماد شناخته شده‌اند. ت) مشخصات مرتبط با زمینه: مشخصاتی که کاملاً مختص به سطح ریسک و آسیب‌پذیری هستند و البته به عناصری چون تعادل قدرت در روابط، بعد متقارن اطلاعاتی و جایگزین‌های ممکن برای معتمد نیز بستگی دارند (حسینی آشتیانی و خندان، ۱۳۹۵).

اعتماد یک فاکتور حیاتی در رفتار حمایتی مشتری است. وب سایت های تجاری موفق آنهایی هستند که بتوانند اعتماد مشتری را جلب کنند و مشتری در تراکنش‌ها و توسعه تکنولوژی کمترین ریسک را احساس کند. در مقایسه با کسب و کار سنتی، تکنولوژی نقش مهم‌تری در تراکنش‌های الکترونیک دارد. زیرا وسیله ای یا قوه محرکه‌ای برای مفهوم بازاریابی بدون حضور فروشنده است. ظاهر، عملکرد و کیفیت خدماتی که توسط فروشگاه‌های الکترونیکی ارائه می‌شود، نتیجه مستقیم طراحی فنی است که در حقیقت به استراتژی‌های کسب و کار و بازاریابی برمی‌گردد. اعتماد به تکنولوژی‌هایی که تراکنش‌های کسب و کار الکترونیک را پشتیبانی می‌کنند برای جلب اعتماد مصرف کنندگان از اهمیت حیاتی برخوردار است. برای ایجاد و افزایش اعتماد به تکنولوژی‌های مورد استفاده باید امنیت در استفاده از این تکنولوژی‌ها وجود داشته باشد و به اطلاع مشتریان رسانده شود. در راستای رسیدن به یک امنیت مناسب موارد زیر باید مد نظر قرار گیرند: (۱) **محرمانگی**^۱: به اطلاعات محرمانه باید فقط افراد، دستگاه و پردازش‌های تعیین هویت شده دسترسی داشته باشند. (۲) **احراز هویت**^۲: فرستنده و گیرنده باید هویت خود را اثبات کنند. (۳) **بررسی مجوز**^۳: هنگام دریافت درخواست کاربر، باید مجوز دسترسی وی برای آن فعالیت اقتصادی خاص بررسی شود. (۴) **یکپارچگی**^۴: اطلاعات بدون احراز هویت و دسترسی، نباید تغییر داده شوند. (۵) **عدم انکار**^۵: هنگام دریافت، ارسال اطلاعات یا سرویس، سازمان انجام دهنده یا گیرنده نتواند آن را انکار کند. (۶) **قابلیت دسترسی**^۶: در هنگام نیاز اطلاعات برای احراز هویت شدگان در دسترس باشند (حسینی و فهیمی فر، ۱۳۹۴).

۲ - ۳ - توسعه اقتصادی

از سالیان بسیار دور، با افزایش سطح دانش و فهم بشر، کیفیت و وضعیت زندگی او همواره در حال بهبود و ارتقا بوده است. بعد از انقلاب فرهنگی-اجتماعی اروپا (رنسانس) و متعاقب آن انقلاب صنعتی، موج پیشرفت‌های شتابان کشورهای غربی آغاز گردید. تنها کشور آسیایی که تا حدی با جریان رشد قرن‌های نوزده و اوایل قرن بیستم میلادی غرب همراه گردید کشور ژاپن بود. بعد از رنسانس که انقلابی فکری در اروپا رخ داد، پتانسیل‌های فراوان این ملل، شکوفا و متجلی گردید اما متأسفانه در همین دوران، کشورهای شرقی روند روبه‌رشدی را تجربه نکرده و بعضاً سیری نزولی طی نمودند. البته بعضاً حرکت‌های مقطعی و موردی در این کشورها صورت گرفت، اما از آنجایی که با کلیت جامعه و فرهنگ عمومی تناسب کافی را نداشت و مورد حمایت واقع نگردید، به سرعت مزمحل گردید. محمدتقی‌خان امیرکبیر در ایران، نمونه‌ای از این دست است (رنانی و همکاران، ۱۳۹۴).

مباحث توسعه اقتصادی از قرن هفدهم و هجدهم میلادی در کشورهای اروپایی مطرح گردید. فشار صنعتی‌شدن و رشد فناوری در این کشورها توأم با تصاحب بازار کشورهای ضعیف مستعمراتی باعث شد تا در زمانی کوتاه، شکاف بین دو قطب پیشرفته و عقب‌مانده عمیق شده و دو طیف از کشورها در جهان شکل گیرد: کشورهای پیشرفته (یا توسعه‌یافته) و کشورهای عقب‌مانده

¹ Privacy

² Authentication

³ Authorization

⁴ Integrity

⁵ Non-repudiation

⁶ Availability

(یا توسعه نیافته). با خاموش شدن آتش جنگ جهانی دوم و شکل گیری نظمی عمومی در جهان (در کنار به استقلال رسیدن بسیاری از کشورهای مستعمره‌ای)، این شکاف به خوبی نمایان شد و ملل مختلف جهان را با این سوال اساسی مواجه ساخت که "چرا بعضی از مردم جهان در فقر و گرسنگی مطلق به سر می‌برند و بعضی در رفاه کامل؟". از همین دوران اندیشه‌ها و نظریه‌های توسعه در جهان شکل گرفت. پس در واقع نظریات "توسعه" بعد از نظریات "توسعه اقتصادی" متولد گردید. در این دوران، بسیاری از مردم و اندیشمندان، چه در کشورهای پیشرفته و چه در کشورهای جهان سوم، تقصیر را به گردن کشورهای قدرتمند و استعمارگر انداختند. بعضی نیز مدرن نشدن (حاکم نشدن تفکر مدرنیته بر تمامی ارکان زندگی جوامع سنتی) را علت اصلی می‌دانستند و مدرن شدن به سبک غرب را تنها راهکار می‌دانستند. بعضی دیگر نیز وجود حکومت‌های فاسد و دیکتاتوری در کشورهای توسعه نیافته و ضعف‌های فرهنگی و اجتماعی این ملل را مسبب اصلی معرفی می‌نمودند. عده‌ای هم دین یا حتی ثروت‌های ملی را علت رخوت و عدم حرکت مثبت این ملل تلقی می‌نمودند (رنانی و همکاران، ۱۳۹۶).

باید بین دو مفهوم رشد اقتصادی و توسعه اقتصادی تمایز قایل شد. رشد اقتصادی، مفهومی کمی است در حالی که توسعه اقتصادی، مفهومی کیفی است. رشد اقتصادی به تعبیر ساده عبارتست از افزایش تولید کشور در یک سال خاص در مقایسه با مقدار آن در سال پایه. در سطح کلان، افزایش تولید ناخالص ملی یا تولید ناخالص داخلی در سال مورد نیاز به نسبت مقدار آن در یک سال پایه، رشد اقتصادی محسوب می‌شود که باید برای دستیابی به عدد رشد واقعی، تغییر قیمت‌ها (بخاطر تورم) و استهلاك تجهیزات و کالاهای سرمایه‌ای را نیز از آن کسر نمود. منابع مختلف رشد اقتصادی عبارتند از افزایش بکارگیری نهاده‌ها (افزایش سرمایه یا نیروی کار)، افزایش کارایی اقتصاد (افزایش بهره‌وری عوامل تولید) و بکارگیری ظرفیت‌های احتمالی خالی در اقتصاد؛ اما توسعه اقتصادی عبارتست از رشد همراه با افزایش ظرفیت‌های تولیدی اعم از ظرفیت‌های فیزیکی، انسانی و اجتماعی. در توسعه اقتصادی، رشد کمی تولید حاصل خواهد شد اما در کنار آن، نهادهای اجتماعی نیز متحول خواهند شد، نگرش‌ها تغییر خواهد کرد، توان بهره‌برداری از منابع موجود به صورت مستمر و پویا افزایش یافته و هر روز نوآوری جدیدی انجام خواهد شد. بعلاوه می‌توان گفت ترکیب تولید و سهم نسبی نهاده‌ها نیز در فرآیند تولید تغییر می‌کند. توسعه امری فراگیر در جامعه است و نمی‌تواند تنها در یک بخش از آن اتفاق بیفتد. توسعه، حد و مرز و سقف مشخصی ندارد بلکه بدلیل وابستگی آن به انسان، پدیده‌ای کیفی است (برخلاف رشد اقتصادی که کاملاً کمی است) که هیچ محدودیتی ندارد. توسعه اقتصادی دو هدف اصلی دارد: اول، افزایش ثروت و رفاه مردم جامعه (و ریشه کنی فقر) و دوم، ایجاد اشتغال، که هر دوی این اهداف در راستای عدالت اجتماعی است. نگاه به توسعه اقتصادی در کشورهای پیشرفته و کشورهای توسعه نیافته متفاوت است. در کشورهای توسعه یافته، هدف اصلی افزایش رفاه و امکانات مردم است در حالیکه در کشورهای عقب مانده، بیشتر ریشه کنی فقر و افزایش عدالت اجتماعی مدنظر است (سارستدیت^۱ و همکاران، ۲۰۱۴).

از جمله شاخص‌های توسعه اقتصادی یا سطح توسعه یافتگی می‌توان این موارد را برشمرد: الف) شاخص درآمد سرانه: از تقسیم درآمد ملی یک کشور (تولید ناخالص داخلی) به جمعیت آن، درآمد سرانه بدست می‌آید. این شاخص ساده و قابل ارزیابی در کشورهای مختلف، معمولاً با سطح درآمد سرانه کشورهای پیشرفته مقایسه می‌شود. زمانی درآمد سرانه ۵۰۰۰ دلار در سال نشانگر توسعه یافتگی بوده است و زمانی دیگر حداقل درآمد سرانه ۱۰۰۰۰ دلار. ب) شاخص برابری قدرت خرید: از آنجاکه شاخص درآمد سرانه از قیمت‌های محلی کشورها محاسبه می‌گردد و معمولاً سطح قیمت محصولات و خدمات در کشورهای مختلف جهان یکسان نیست، از شاخص برابری قدرت خرید استفاده می‌گردد. در این روش، مقدار تولید کالاهای مختلف در هر کشور، در قیمت‌های جهانی آن کالاها ضرب شده و پس از انجام تعدیلات لازم، تولید ناخالص ملی و درآمد سرانه آنان محاسبه می‌گردد. پ) شاخص درآمد پایدار: کوشش برای غلبه بر نارسایی‌های شاخص درآمد سرانه و توجه به توسعه پایدار به جای توسعه اقتصادی، منجر به محاسبه شاخص درآمد پایدار گردید. در این روش، هزینه‌های زیست محیطی که در جریان تولید و رشد اقتصادی ایجاد می‌گردد نیز در حساب‌های ملی منظور گردیده (چه به عنوان خسارت و چه به عنوان

¹ Sarstedt

بهبود منابع و محیط زیست) و سپس میزان رشد و توسعه بدست می‌آید. ت) **شاخص‌های ترکیبی توسعه:** از اوایل دهه ۱۹۸۰، برخی از اقتصاددانان به جای تکیه بر یک شاخص انفرادی برای اندازه‌گیری و مقایسه توسعه اقتصادی بین کشورها، استفاده از شاخص‌های ترکیبی را پیشنهاد نمودند. به عنوان مثال می‌توان به شاخص ترکیبی موزنی که مک‌گراناهان (۱۹۷۳) بر مبنای ۱۸ شاخص اصلی (۷۳ زیرشاخص) محاسبه می‌نمود، اشاره کرد (بعد، شاخص توسعه انسانی معرفی گردید). ث) **شاخص توسعه انسانی:** این شاخص در سال ۱۹۹۱ توسط سازمان ملل متحد معرفی گردید که براساس این شاخص‌ها محاسبه می‌گردد: درآمد سرانه واقعی (براساس روش شاخص برابری خرید)، امید به زندگی (دربدو تولد) و دسترسی به آموزش (که تابعی از نرخ باسوادی بزرگسالان و میانگین سال‌های به مدرسه‌رفتن افراد است) (کارتر^۱ و همکاران، ۲۰۱۴).

۲ - ۳ - ۱ مکاتب مختلف توسعه اقتصادی

از قرن هجدهم و با رشد سریع صنایع در غرب، اولین اندیشه‌های اقتصادی ظهور نمود. این اندیشه‌ها، در پی تئوریزه کردن رشد درحال ظهور، علل و عوامل، راهکارهای هدایت و راهبری و بررسی پیامدهای ممکن بود. از جمله مکاتب پایه در توسعه اقتصادی می‌توان به این موارد اشاره کرد:

۱. **نظریه آدام اسمیت:** اسمیت یکی از مشهورترین اقتصاددانان خوش‌بین کلاسیک است که از او به عنوان پدر علم اقتصاد نام برده می‌شود. اسمیت و دیگر اقتصاددانان کلاسیک (همچون ریکاردو و مالتوس)، زمین، کار و سرمایه را عوامل تولید می‌دانستند. مفاهیم دست‌نمائی تقسیم کار، انباشت سرمایه و گسترش بازار، اسکلت نظریه وی را در توسعه اقتصادی تشکیل می‌دهند. تعبیر دست‌های نامرئی آدام اسمیت را می‌توان، به طور ساده، نیروهایی دانست که عرضه و تقاضا را در بازار شکل می‌دهند، یعنی خواست‌ها و مطلوب‌های مصرف‌کنندگان کالاها و خدمات (از یک طرف) و تعقیب منافع خصوصی توسط تولیدکنندگان آنان (از طرف دیگر)، که در مجموع سطوح تولید و قیمت‌ها را به سمت تعادل سوق می‌دهند. او معتقد بود سیستم مبتنی بر بازار سرمایه‌داری رقابتی منافع همه طرف‌ها را تامین می‌کند. اسمیت سرمایه‌داری را یک نظام بهره‌ور با توانی بالقوه برای افزایش رفاه انسان می‌دید. بخصوص او روی اهمیت تقسیم کار (تخصصی‌شدن مشاغل) و قانون انباشت سرمایه به عنوان عوامل اولیه کمک‌کننده به پیشرفت اقتصادی سرمایه‌داری (و یا به تعبیر او ثروت ملل) تاکید می‌کرد. او اعتقاد داشت تقسیم کار باعث افزایش مهارت‌ها و بهره‌وری افراد می‌شود و باعث می‌شود تا افراد (در مجموع) بیشتر بتوانند تولید کنند و سپس آنان را مبادله کنند. باید بازارها توسعه یابند تا افراد بتوانند مزاد تولید خود را بفروشند (که این نیازمند توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل است). بعلاوه رشد اقتصادی تا زمانی ادامه خواهد داشت که سرمایه انباشته گردد و پیشرفت فناوری را موجب گردد، که در این میان، وجود رقابت و تجارت آزاد، این فرآیند را تشدید می‌نماید. آدام اسمیت اولویت‌های سرمایه‌گذاری را در کشاورزی، صنعت و تجارت می‌دانست، چون او معتقد بود به دلیل نیاز فزاینده‌ای که برای مواد غذایی وجود دارد کمبود آن (و تاثیرش بر دستمزدها) می‌تواند مانع توسعه شود. تئوری توسعه اقتصادی اسمیت، یک نظریه گذار از فئودالیسم به صنعتی‌شدن است (گوسیو^۲ و همکاران، ۲۰۱۶).

۲. **نظریه مالتوس:** شهرت مالتوس بیشتر به نظریه جمعیتی وی مربوط می‌شود حال آنکه وی در مورد مسایل اقتصادی مانند اشباع بازار و بحران‌های اقتصادی نیز دارای نظریات دقیقی است. در اینجا به صورت گذرا هر دو را بیان می‌کنیم: الف) نظریه جمعیتی مالتوس: او معتقد بود با افزایش دستمزدها (فراتر از سطح حداقلی معیشت)، جمعیت افزایش می‌یابد، چون همراهی افزایش دستمزدها با افزایش میزان تولید، باعث فراوانی بیشتر مواد غذایی و کالاهای ضروری شده و بچه‌های بیشتری قادر به ادامه حیات خواهند بود. به اعتقاد او، وقتی دستمزدها افزایش می‌یابد و با فرض سیری‌ناپذیری امیال جنسی فقرا، می‌توان انتظار داشت که در صورت عدم وجود موانع، جمعیت طی هر نسل (هر ۲۵ سال یک‌بار) دو برابر گردد. به همین علت،

¹ Carter

² Guiso

علی‌رغم افزایش درآمدهای فقرا، همچنان طبقات فقیرتر جامعه، فقیر باقی می‌مانند. در مقابل رشد محصولات کشاورزی فقط به صورت تصاعد حسابی و با نرخ ۱، ۲، ۳، ۴ و ... افزایش می‌یابد. بدین خاطر، ناکافی بودن تولید مواد غذایی باعث محدود شدن رشد جمعیت شده و بعضاً درآمد سرانه نیز به سطحی کمتر از معیشت تنزل می‌یابد. تعادل وقتی بوجود می‌آید که نرخ رشد جمعیت، با افزایش میزان تولید همگام گردد. (ب نظریه اشباع بازار مالتوس: او بیان می‌دارد که کارگران بایستی بیش از ارزش کالاهایی که تمایل به خرید آن‌ها دارند ارزش ایجاد نمایند تا توسط کارفرمایان استخدام شوند. این امر باعث می‌شود که کارگران قادر به خرید کالاهای تولیدی خود نباشند، لذا لازم است چنین کالاهایی توسط دیگر اقشار جامعه خریداری شود (هستون^۱ و همکاران، ۲۰۱۲). به نظر وی، اگرچه سرمایه‌داران قدرت مصرف تمام مزایای تولید را دارند اما بیشتر مایل به گردآوری ثروت هستند. مالکان زمین هم که مایل به خرید چنین کالاهای مازادی هستند نمی‌توانند تمام مازاد تولید را جذب نمایند. به همین خاطر جنگ (برای تصاحب بازارهای جدید و افزایش تولید) راهگشای معضل اشباع بازار برای کشورهای همچون آمریکا و انگلستان بوده است. او پیشنهاد می‌کند در مواقعی که کشور دچار بحران است باید به افزایش هزینه‌ها در کارهایی که بازده و سودشان مستقیماً برای فروش وارد بازار نمی‌شود (همچون راهسازی و کارهای عمومی) پرداخت (گینایولی^۲ و همکاران، ۲۰۱۳).

۳. **نظریه ریکاردو:** ریکاردو با پذیرش نظریه جمعیتی مالتوس، به توسعه مکتب کلاسیک بنیان‌گذاری شده توسط اسمیت پرداخت. درحالی‌که اسمیت روی مساله تولید تاکید می‌ورزید، ریکاردو بر مبحث توزیع درآمد متمرکز گردید و بعداً نئوکلاسیک‌ها (شاگردان وی) بر کارایی متمرکز شدند. دو نظریه معروف او، قانون بازده نزولی و مزیت نسبی است: الف) قانون بازده نهایی نزولی: به اعتقاد ریکاردو، همزمان با رشد اقتصادی و جمعیتی، به دلیل افزایش نیاز به مواد غذایی و محصولات کشاورزی، کشاورزان مجبور خواهند شد زمین‌های دارای بهره‌وری پایین‌تر را نیز زیر کشت ببرند (بعد از زمین‌های درجه یک که در آغاز زیر کشت می‌روند، زمین‌های درجه دو و درجه سه مورد استفاده قرار می‌گیرند). از آنجاییکه بهره‌وری زمین‌های درجه ۲، ۳ و ۴ کمتر از زمین‌های درجه ۱ است، هزینه تولید در آنان افزایش می‌یابد. در نتیجه قیمت مواد غذایی افزایش یافته و بالتبع سود بادآورده‌ای (رانت) نصیب صاحبان زمین‌های درجه ۱ می‌گردد. مقدار این رانت دریافتی توسط صاحبان زمین، همگام با رشد جمعیت افزایش یافته و باعث کاهش درآمد کل جامعه (در دسترس کارگران و مهمتر از آن سود سرمایه‌گذاران) می‌شود. او از اینجا نتیجه می‌گیرد که منافع صاحبان زمین در مقابل منافع دیگر طبقات جامعه قرار می‌گیرد (هوو^۳ و همکاران، ۲۰۱۴). او بیان می‌دارد که وقتی یک اقتصاد در حال رشد به حداکثر میزان درآمد سرانه دست می‌یابد پس از آن به دلیل افزایش مستمر قیمت مواد غذایی، درآمد سرانه کاهش خواهد یافت. نهایتاً اقتصاد به یک وضعیت ایستا یا تعادلی می‌رسد که در آن، کارگران صرفاً دستمزدهایی در سطح حداقل معیشت دریافت می‌کنند. به اعتقاد او، رشد اقتصادی در یک جامعه سرمایه‌داری در سایه وجود مواد غذایی ارزان قیمت (که به معنی پایین‌تر بودن دستمزدهای کارگران صنعتی و بالاتر رفتن سودهای سرمایه‌داران است) و در نتیجه افزایش امکان انباشت سرمایه در صنعت، تولید بیشتر و در نهایت افزایش درآمدهای اقتصادی کل، تحقق می‌یابد. از دیدگاه ریکاردو، افزایش بهره‌وری کشاورزی (در مقایسه با صنعت)، پایه اساسی رشد اقتصادی است. او اعتقاد داشت در بلندمدت با پیشرفت فناوری، بهره‌وری زمین‌های کشاورزی افزایش می‌یابد. ریکاردو تعقیب سیاست درهای باز برای تجارت آزاد را برای پایین‌نگهداشتن سطح دستمزدهای اسمی، توصیه نمود. ب. نظریه مزیت نسبی: براساس این نظریه، مبادله آزاد مابین کشورها، باعث افزایش مقدار تولیدات (محصول) جهانی می‌شود. اگر هر کشوری به تولید کالاهایی روی آورد که توانایی تولید آن‌ها را با هزینه نسبی کمتری (در مقایسه با دیگر شرکا و رقبای تجاری خود) دارد، در این صورت، کشور مفروض قادر خواهد بود، مقداری از کالاهایی را که با هزینه کمتری تولید می‌کند با کالاهای دیگری که ملت‌های دیگر قادر به تولید ارزانتر آن‌ها هستند، مبادله نماید. در پایان یک دوره زمانی، ملت‌ها درخواست یافت که امکانات مصرف آن‌ها، در اثر

¹ Heston

² Gennaioli

³ Huo

تجارت و تخصصی شدن، نسبت به زمانی که همه کالاهای موردنیاز خود را در داخل کشورهایشان تولید می کرده اند، افزایش یافته است. به همین خاطر، اقتصاددانان، تجارت آزاد جهانی را مطلوب می دانند چون باعث افزایش تولید ناخالص ملی کشورها و بالتبع افزایش رفاه ملت ها خواهد شد. او به کمک مفهوم هزینه فرصت نشان داد که نباید کشورها (بنابر اعتقاد اقتصاددانان گذشته) صرفاً بر تولید کالاهایی که در آن ها دارای مزیت مطلق (در مقابل دیگر کشورها) هستند، متمرکز شوند بلکه در داخل کشور نیز باید با در نظر گرفتن هزینه جایگزینی یک کالا با کالای دیگر، بر مبنای مزیت نسبی (مقایسه ای) عمل کرد. بدین طریق همه کشورها متقابلاً منتفع خواهند شد. تحلیل مزیت نسبی (مقایسه ای) ریکاردو برای اثبات تخصصی شدن در تولید و تجارت، بهترین سیاستی است که کشورها باید تعقیب کنند. آنچه باید بر نظریه ریکاردو بیفزاییم (به عنوان نقد) اینست که اینکه کشوری در چه زمینه ای متخصص شود از صرف تخصصی شدن، مهم تر است، چون برخی کالاها دارای تقاضای روبه گسترشی در سطح جهان هستند که دیگر کالاها از آن محرومند (لین^۱، ۲۰۱۴).

۴. **مدل رشد کلاسیک:** از مجموع دیدگاه های اقتصاددانان کلاسیکی که گفتیم، مدل رشد اقتصادی کلاسیک سربرآورد. از دیدگاه آنان، توسعه اقتصادهای سرمایه داری، مسابقه ای بود بین پیشرفت فناوری و رشد جمعیت، که در آن برای مدتی، پیشرفت فناوری در راس قرار داشت اما روزی این سرآمدی پایان خواهد یافت (و یا دچار رکود می شود) و اقتصاد سیر نزولی در پیش خواهد گرفت. پیشرفت فناوری، به نوبه خود، وابسته به انباشت سرمایه است که بسترساز ماشینی شدن و تقسیم کار است. نرخ انباشت سرمایه نیز به سطح و روند تغییر سودها وابسته است. به طور خلاصه باید گفت، پیشرفت واقعی (به مفهوم برخورداری از یک سطح زندگی بالاتر که به گونه ای پایدار و مستمر در طی زمان رشد نماید) در این مدل وجود ندارد. بلکه مدل های رشد ارایه شده توسط این اقتصاددانان (کلاسیک)، نویدبخش توقف پیشرفت اقتصادی این کشورها در بلندمدت است، زمانی که دیگر درآمد سرانه، امکان رشد بیشتر را از دست خواهد داد (مراد حاصل و همکاران، ۱۳۹۴).

۵. **نظریه کارل مارکس:** مارکس برخلاف اسمیت، مالتوس و ریکاردو، سرمایه داری را غیرقابل تغییر نمی دانست. او به سرمایه داری به عنوان یکی از شیوه های تولیدی که با کمون اولیه شروع شد، سپس وارد مرحله برده داری شد و پس از آن شیوه تولید فئودالیسم در جوامع حاکم گردید، می نگریست. او معتقد بود سرمایه داری مرحله چهارم از شیوه های تولیدی رایج در جهان است که نهایتاً فرومی پاشد. این فروپاشی بخاطر رکود نخواهد بود بلکه به دلایل اجتماعی خواهد بود و نهایتاً جهان به یک مرحله نهایی به نام کمونیسیم خواهد رسید. عقیده او نقطه مقابل استوارت میل محسوب می شود چون او سرمایه داری را مرحله نهایی توسعه انسانی می دانست. مارکس قدرت تولیدی سیستم سرمایه داری را مورد ستایش قرار می دهد اما هزینه انسانی تولید چنین ثروتی را (بخصوص توزیع شدیداً یک جانبه آن را) مورد انتقاد قرار می داد. او بر این باور بود که ارزش افزوده تولید، فقط ناشی از کار طبقه کارگر (پرولتاریا) است درحالی که سرمایه داران سهم غیرمتناسبی از درآمد را صرفاً به خاطر تملک ابزار تولید به خود اختصاص می دهند. مارکس هوشمندانه دریافت که توزیع درآمد در جوامع سرمایه داری بسیار غیرمنصفانه و غیرعادلانه است (مک میلان^۲، ۲۰۱۶).

۶. **نظریه شومپتتر:** جوزف شومپتتر اعتقاد داشت ماشین سرمایه داری علاوه بر اینکه قادر است نرخ های بالای رشد اقتصادی تولید کند، بلکه می تواند ضررهای اجتماعی آن را نیز جبران نماید. او قلباً از جامعه مدنی سرمایه داری خالص، لذت می برد و آن را تایید می کرد. با این وجود او نیز رکود و فروپاشی سرمایه داری را باور داشت. او تحلیلش را اینگونه آغاز می کند که یک اقتصاد در تعادل ایستا قرار دارد و ویژگی آن یک جریان دوری است که برای همیشه تکرار می شود. در این سیستم اقتصادی، هر بنگاه در تعادل رقابتی کامل قرار دارد که هزینه های آن دقیقاً معادل درآمدهای آن است و سود صفر است. فرصت های سود وجود ندارد و خانواده ها نیز همچون یک بنگاه در چنین حالتی به سر می برند. اساس توسعه اقتصادی، قطع این جریان دوری است که به شکل یک نوآوری اتفاق می افتد. نوآوری، ساخت ماشین و ابزار جدید را ضروری می نماید. این

¹ Lin

² McMillan

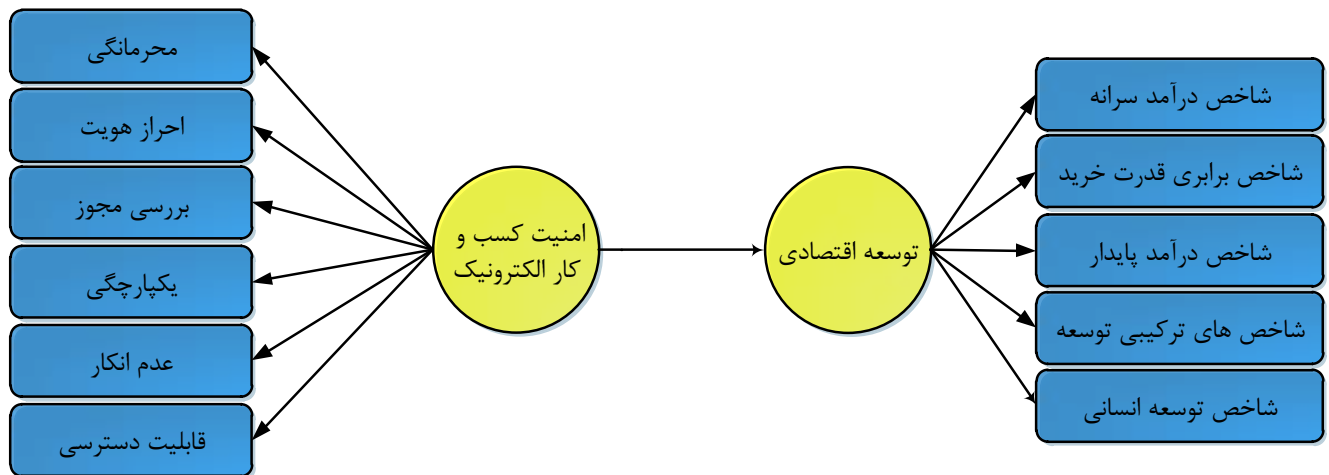
نوآوری از سه طریق اتفاق می‌افتد: جایگزینی ماشین‌آلات و ابزارهای غیرقابل‌استفاده فعلی، انتظار کسب سودهای انحصاری از یک زمینه جدید، تولید محصول جدیدی که مردم حاضر به کاهش پس‌اندازهای خود برای خرید آن کالا باشند. او خودش بر راه دوم تاکید می‌ورزد. بعلاوه او به طور جدی بر لزوم وجود کارآفرینان تمرکز می‌کند و بیان می‌دارد که این افراد با کشف فرصت‌های نوین، جریان عظیمی از سرمایه‌گذاری‌ها و سودها را به راه می‌اندازند (مهرآرا و طلاکش آیینی، ۱۳۹۵).

۳- فرضیات تحقیق

بر اساس آنچه که در چارچوب نظری تحقیق ارائه شده، به منظور هدایت مسیر تجزیه و تحلیل، شش فرضیه‌ی تحقیق بر اساس یافته‌های شناسایی شده در بررسی‌هایی که در پژوهش‌های مربوطه صورت پذیرفته است، تدوین گردیدند. این فرضیات عبارتند از:

۱. امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور تاثیر دارد.
۲. محرمانگی به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور تاثیر دارد.
۳. احراز هویت به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور تاثیر دارد.
۴. بررسی مجوز به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور تاثیر دارد.
۵. یکپارچگی به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور تاثیر دارد.
۶. عدم انکار به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور تاثیر دارد.
۷. قابلیت دسترسی به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور تاثیر دارد.

با ارزیابی و بررسی مطالعات داخلی و خارجی انجام شده در زمینه موضوع مطرح شده در پژوهش حاضر و همچنین فرضیات ارائه شده در این مطالعه، مدل مفهومی زیر پیشنهاد می‌گردد:

شکل ۱: مدل مفهومی محقق ساخته مطالعه حاضر

۴- روش شناسی تحقیق

۴-۱- نمونه آماری

قدر مسلم آن است که اجرای یک تحقیق بدون قلمروهای آن امکان پذیر نخواهد بود جامعه آماری در هر تحقیق عبارتست از کلیه عناصر و افرادی که در یک مقیاس جغرافیایی (جهان یا منطقه ای) در یک صنعت مشترک می‌باشند. جامعه آماری این

پژوهش شامل کلیه کارکنان گمرکات اجرای کشور می‌باشند. نمونه‌گیری یکی از مهمترین مباحث در آمار اجتماعی است تا آنجا که به نظر الیس و روبرتز، مفهوم اساسی در آمار اجتماعی، نمونه و جامعه آماری می‌باشد. بر اساس تعریف، نمونه عبارت است از تعدادی از افراد جامعه که صفات آنها با صفات جامعه مشابهت داشته و معرف جامعه بوده و از تجانس و همگنی با افراد جامعه برخوردار باشند. جهت انتخاب حجم نمونه از رابطه کوکران استفاده گردید. در زیر رابطه کوکران و پارامترهای آن شرح داده شده است:

$$n = \frac{Nt^2pq}{\varepsilon^2(N-1) + t^2pq} \quad (1)$$

در این رابطه داریم، n : حداقل حجم نمونه، N : حجم جامعه آماری، t : مقدار متغیر نرمال واحد متناظر با سطح اطمینان $1-\alpha$ ، 1.96 در نظر گرفته می‌شود، ε : میزان اشتباه مجاز، معادل 0.05 ، p : برآورد نسبت صفت متغیر و q : $1-p$. در این تحقیق، جامعه آماری کارکنان گمرکات اجرای کشور 1000 نفر می‌باشند که با استفاده از معادله کوکران، تعداد افراد آزمودنی (نمونه آماری) برابر با 278 نفر ارزیابی شد و این افراد به صورت کاملاً تصادفی و رندوم از میان جامعه‌های آماری معرفی شده، به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه‌ی آماری مطابق با داده‌های جدول ۱ می‌باشد.

جدول ۱: توزیع و درصد فراوانی مربوط به متغیرهای جمعیت‌شناختی آزمودنی‌ها

کارکنان گمرکات اجرای کشور		متغیر	
درصد فراوانی	فراوانی		
59.35	165	مرد	جنسیت
40.65	113	زن	
22.30	62	۲۵-۳۰	سن
45.68	127	۳۱-۳۵	
32.01	89	۳۶-۴۰	
8.27	23	فوق دیپلم	تحصیلات
73.38	204	لیسانس	
18.35	51	فوق لیسانس و بالاتر	
15.47	43	۱ تا ۵	سابقه خدمت
22.30	62	۶ تا ۱۰	
52.52	146	۱۱ تا ۱۵	
9.71	27	۱۶ تا ۲۰	
۱۰۰	۲۷۸	کل	

با توجه به جدول ۲، می‌توان این گونه عنوان کرد که در نمونه آماری کارکنان گمرکات اجرای کشور، 59.35 درصد افراد مرد و مابقی زن بودند. سن 22.30 درصد افراد بین 25 تا 30 سال، 45.68 درصد افراد بین 31 تا 35 سال و 32.01 درصد افراد بین 36 تا 40 سال می‌باشند. مدرک تحصیلی 8.27 درصد افراد فوق دیپلم، 73.38 درصد افراد لیسانس و 18.35 درصد افراد فوق لیسانس و بالاتر بودند. میزان سابقه کار 15.47 درصد افراد بین 1 تا 5 سال، 22.30 درصد افراد بین 6 تا 10 سال، 52.52 درصد افراد بین 11 تا 15 سال و 9.71 درصد افراد بین 16 تا 20 سال بودند. همچنین نتایج نشان می‌دهد که بیشتر افراد حاضر در این بررسی مرد، سن بین 31 تا 35 سال، مدرک لیسانس و با سابقه بین 11 تا 15 سال می‌باشند.

۴ - ۲- داده‌ها و مقیاس اندازه‌گیری

ابزارهای جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات عبارتند از: مراجعه به اسناد و مدارک، مشاهده و به خصوص مصاحبه و پرسش‌نامه. در این تحقیق پس از مطالعه کتابخانه‌ای با توجه به اطلاعات به‌دست‌آمده، به ارائه‌ی پرسش‌نامه محقق ساخته در مقیاس پنج گزینه‌ای لیکرت (دامنه‌ی مقیاس یک برای کاملاً مخالف و مقیاس پنج برای کاملاً موافق) که یکی از رایج‌ترین مقیاس‌های اندازه‌گیری به شمار می‌رود، برای بررسی تاثیر امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی پرداخته شده است. پرسشنامه‌ی تحقیق شامل ۵۴ گویه بوده که تعداد سوالات اختصاص داده شده به هر مولفه از متغیرهای تحقیق در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۲: تعداد و شماره سوالات متغیرهای تحقیق

متغیر (مولفه‌ها)	تعداد سوالات	شماره سوالات
امنیت کسب و کار الکترونیک	۲۷	۱-۲۷
محرمانگی	۵	۱-۵
احراز هویت	۴	۶-۹
بررسی مجوز	۶	۱۰-۱۵
یکپارچگی	۴	۱۵-۱۹
عدم انکار	۳	۲۰-۲۲
قابلیت دسترسی	۵	۲۳-۲۷
توسعه اقتصادی	۲۷	۲۸-۵۴
شاخص درآمد سرانه	۱	۲۸
شاخص برابری قدرت خرید	۱	۲۹
شاخص درآمد پایدار	۱	۳۰
شاخص‌های ترکیبی توسعه	۱۸	۳۱-۴۸
شاخص‌های انسانی	۶	۴۹-۵۴

۴ - ۳- اعتبار

برای معتبرسازی مقیاس تحقیق، از رویه‌ی استخراج اجزای متغیرهای مورد اندازه‌گیری از پژوهش‌های انجام شده و آن‌گاه بومی‌سازی آن با بهره‌گیری از نظرهای متخصصان و نیز نمونه‌ای مقدماتی استفاده شده است. بر این اساس ارزیابی دو ویژگی اعتبار محتوایی و مقیاس اندازه‌گیری به صورت قضاوت کیفی بوده است. یعنی پرسشنامه‌ی تحقیق حاضر دارای ۳ اعتبار محتوا بوده است، زیرا اجزاء متغیرهای مورد اندازه‌گیری از پژوهش‌های مربوطه‌ی تحقیق گرفته شده و سازه‌های پرسشنامه‌ی نیز از سوی اعضای نمونه‌ی آماری به درستی درک شده‌اند. بدین منظور، پرسش‌نامه‌ی طراحی شده، به صورت پیش‌آزمون در اختیار ۱۰ نفر از استادان و خبرگان قرار گرفت؛ آن‌گاه پس از ایراد گرفتن‌های اصلاحی و تعدیل موادی از آن‌ها، مجدداً در اختیار تعداد ۳۰ نفر از اعضای جامعه‌ی آماری مقدماتی قرار گرفت و طبق نظرهای اصلاحی این گروه نیز از مرتبط بودن سوالات با توجه به جامعه‌ی آماری مورد مطالعه اطمینان حاصل شد. در نهایت، پرسشنامه‌ی نهایی طراحی و برای جمع‌آوری داده‌ها مورد استفاده قرار گرفت.

۴-۴- پایایی

یکی از متداولترین روش‌های اندازه‌گیری اعتمادپذیری و یا پایایی پرسشنامه ضریب آلفای کرونباخ می باشد که توسط کرونباخ ابداع شده است. منظور از اعتبار یا پایایی پرسشنامه این است که اگر صفت‌های مورد سنجش با همان وسیله و تحت شرایط مشابه و در زمانهای مختلف مجدداً اندازه‌گیری شوند، نتایج تقریباً یکسان حاصله شود. ضریب آلفای کرونباخ، برای سنجش میزان تک بعدی بودن نگرشها، عقاید و ... بکار می رود. در واقع می‌خواهیم ببینیم تا چه حد برداشت پاسخگویان از سوالات یکسان بوده است. اساس این ضریب بر پایه مقیاسهاس است. مقیاس عبارتند از دسته‌ای از اعداد که بر روی یک پیوستار به افراد، اشیا یا رفتارها در جهت به کمیت کشاندن کیفیت‌ها اختصاص داده می‌شود. رایج‌ترین مقیاس که در تحقیقات اجتماعی بکار می‌رود مقیاس لایکرت است. در مقیاس لایکرت اساس کار بر فرض هم وزن بودن گویه‌ها استوار است. بدین ترتیب به هر گویه نمراتی (مثلاً از ۱ تا ۵ برای مقیاس لایکرت ۵ گویه‌ای) داده می‌شود که مجموع نمراتی که هر فرد از گویه‌ها می‌گیرد نمایانگر گرایش او خواهد بود. آلفای کرونباخ بطور کلی با استفاده از یکی روابط زیرمحاسبه می‌شود.

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum_{i=1}^k S_i^2}{\sigma^2} \right) \quad (2)$$

یا

$$\alpha = \frac{k\bar{C}}{\bar{V} + (k-1)\bar{C}} \quad (3)$$

که در این روابط K : تعداد سوالات، S_i^2 : واریانس سوال i ام، σ^2 : واریانس مجموع کلی سوالات، $\bar{C}$: میانگین کواریانس بین سوالات، $\bar{V}$: واریانس میانگین سوالات می‌باشند (برگرفته شده از آلن و یین، ۲۰۰۲). با استفاده از تعریف آلفای کرونباخ می‌توان نتیجه گرفت: (۱) هر قدر همبستگی مثبت بین سوالات بیشتر شود، میزان آلفای کرونباخ بیشتر خواهد شد و بالعکس، (۲) هر قدر واریانس میانگین سوالات بیشتر شود آلفای کرونباخ کاهش پیدا خواهد کرد، (۳) افزایش تعداد سوالات تاثیر مثبت و یا منفی (بسته به نوع همبستگی بین سوالات) بر میزان آلفای کرونباخ خواهد گذاشت، (۴) افزایش حجم نمونه باعث کاهش واریانس میانگین سوالات در نتیجه باعث افزایش آلفای کرونباخ خواهد شد. بدیهی است هر قدر شاخص آلفای کرونباخ به ۱ نزدیکتر باشد، همبستگی درونی بین سوالات بیشتر و در نتیجه پرسشها همگن تر خواهند بود. کرونباخ ضریب پایایی ۰.۴۵ را کم، ۰.۷۵ را متوسط قابل قبول و ضریب ۰.۹۵ را زیاد پیشنهاد کرده (کرونباخ، ۱۹۵۱). بدیهی است در صورت پایین بودن مقدار آلفا، بایستی بررسی شود که با حذف کدام پرسشها مقدار آن را می‌توان افزایش داد.

در این پژوهش، با استفاده از نرم افزار SPSS میزان آلفای کرونباخ برای متغیرهای تحقیق اندازه‌گیری شد که نتایج آن در جدول ۳ ارائه شده است. نتایج نشان می‌دهد که میزان آلفای کرونباخ برای هر ۱۱ متغیر مورد بررسی در این پژوهش، بالاتر از ۰.۷ می‌باشد، لذا از پایایی قابل قبولی برخوردار می‌باشد.

جدول ۳: میزان آلفای کرونباخ برای متغیرهای پژوهش

متغیر (مولفه‌ها)	ضریب
امنیت کسب و کار الکترونیک	۰.۹۸
محرمانگی	۰.۹۸
احراز هویت	۰.۹۹
بررسی مجوز	۰.۹۶
یکپارچگی	۰.۹۷
عدم انکار	۰.۹۵

۰.۹۴	قابلیت دسترسی
۰.۹۴	توسعه اقتصادی
۰.۹۱	شاخص درآمد سرانه
۰.۹۶	شاخص برابری قدرت خرید
۰.۹۲	شاخص درآمد پایدار
۰.۹۳	شاخص‌های ترکیبی توسعه
۰.۹۵	شاخص‌های انسانی

۵- یافته‌ها

قبل از آزمون فرضیات بایستی نوع آزمون مناسب برای آزمون آنها تعیین شود. بر اساس نرمال بودن و یا نبودن داده‌های جمع آوری شده؛ نوع آزمون تعیین می‌گردد. به منظور بررسی و ارزیابی نرمال بودن از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده می‌شود. این آزمون به عنوان یک آزمون تطابق توزیع برای داده‌های کمی است. در صورتی که محقق نمونه‌ای از اندازه‌های کمی در اختیار دارد و می‌خواهد تعیین کند که آیا این نمونه از جامعه‌ای با توزیع نرمال بدست آمده است یا خیر، از این آزمون استفاده می‌کند. آزمون نرمال بودن یک توزیع یکی از شایع‌ترین آزمون‌ها برای نمونه‌های کوچک است که محقق به نرمال بودن آن شک دارد. برای این هدف آزمون کولموگروف - اسمیرنوف، آزمون مناسبی است. در نرم افزار SPSS از این آزمون برای تطابق چهار توزیع مختلف نرمال، پواسن، نمایی و یکنواخت استفاده شده است. اساس این روش بر اختلاف بین فراوانی تجمعی نسبی مشاهدات با مقدار مورد انتظار تحت فرض صفر است. فرض صفر می‌گوید که نمونه انتخاب شده دارای توزیع نرمال، (پواسن، نمایی یا یکنواخت) است. آزمون کولموگروف - اسمیرنوف برای تطابق توزیع، احتمال‌های تجمعی مقادیر در مجموعه داده‌ها را با احتمال‌های تجمعی همان مقادیر در یک توزیع نظری خاص مقایسه می‌کند. اگر اختلاف آن به قدر کافی بزرگ باشد، این آزمون نشان خواهد داد که داده‌ها با یکی از توزیع‌های نظری مورد نظر تطابق ندارد. در این آزمون اگر سطح معناداری کمتر از ۵ درصد باشد فرض صفر رد می‌شود یعنی داده‌ها نمی‌توانند از یک توزیع خاص مانند نرمال، پواسن، نمایی یا یکنواخت باشند. در پژوهش حاضر، برای بررسی نرمال بودن داده‌های متغیرهای پژوهش، از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شد. لذا فرض صفر و برهان به فرم زیر ارائه می‌گردند: فرض صفر: توزیع داده‌ها نرمال نیست و فرض برهان: توزیع داده‌ها نرمال است. نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف متغیرهای مطالعه حاضر در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴: نتیجه آزمون کولموگروف-اسمیرنوف

متغیر (مولفه‌ها)	ضریب آزمون	سطح معناداری
امنیت کسب و کار الکترونیک	1.29	0.67
محرمانگی	1.88	0.96
احراز هویت	0.91	0.91
بررسی مجوز	1.44	0.97
یکپارچگی	1.8	0.7
عدم انکار	1.61	0.92
قابلیت دسترسی	1.02	0.84
توسعه اقتصادی	۲.۵۳	۰.۵۶
شاخص درآمد سرانه	۱.۵۸	۰.۶۲
شاخص برابری قدرت خرید	۱.۹۳	۰.۵۷

۰.۸۵	۲.۶۸	شاخص درآمد پایدار
۰.۶۷	۲.۱۱	شاخص‌های ترکیبی توسعه
0.97	1.44	شاخص‌های انسانی

خروجی حاصل از نرم‌افزار آماری در خصوص نرمال بودن توزیع متغیرهای امنیت کسب و کار الکترونیک (محرمانگی، احراز هویت، بررسی مجوز، یکپارچگی، عدم انکار و قابلیت دسترسی) و توسعه اقتصادی (شاخص درآمد سرانه، شاخص برابری قدرت خرید، شاخص درآمد پایدار، شاخص‌های ترکیبی توسعه و شاخص توسعه انسانی) نشان می‌دهد که در سطح معناداری ۵ درصد، فرض صفر رد شده و داده‌ها از توزیع نرمالی برخوردار می‌باشند.

۵-۱- آزمون فرضیات

فرضیه اول: امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور تاثیر دارد.
به منظور آزمون این فرضیه از آزمون رگرسیون تک متغیره استفاده شده است که نتایج آن در ادامه ارائه می‌گردد.

جدول ۵: آزمون رگرسیون تک متغیره برای آزمون اول

وابسته: توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور						متغیر
آماره دوربین واتسون	سطح معنی داری بتا	بتا	سطح معنی داری مدل	R مربع (ضریب تعیین)	R مقدار (میزان رابطه)	
۱.۶۸	۰.۰۰۰	۰.۸۸۸	۰.۰۰۰	۰.۷۸۸	۰.۸۸۸	مستقل: امنیت کسب و کار الکترونیک

با توجه به مقدار R حاصل از آزمون رگرسیون تک متغیره می‌توان بیان کرد که میزان رابطه بین امنیت کسب و کار الکترونیک و توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور برابر ۰.۸۸۸ می‌باشد از طرفی ضریب تعیین نیز برابر با ۰.۷۸۸ می‌باشد که بیانگر آنست که متغیر امنیت کسب و کار الکترونیک در حدود ۷۸ درصد متغیر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور را تبیین می‌کند. از طرفی آماره دوربین واتسون برابر ۱.۶۸ می‌باشد که بیان کننده عدم خودهمبستگی بین پسماند های معادله برآورد شده می‌باشد. سطح معنی داری بدست آمده برای مدل نیز، کوچک تر از پنج صدم می‌باشد که نشان می‌دهد مدل پیشنهادی معنی دار می‌باشد و رابطه خطی بین امنیت کسب و کار الکترونیک و توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور برقرار است. ضریب بتا در مدل رگرسیون نشان می‌دهد که تاثیر متغیر امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور معنی دار بوده و شدت این تاثیر برابر با ۰.۸۸۸ می‌باشد، با توجه به علامت بتا جهت این تاثیر مثبت می‌باشد.

فرضیه دوم: محرمانگی به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور تاثیر دارد.

به منظور آزمون این فرضیه از آزمون رگرسیون تک متغیره استفاده شده است که نتایج آن در ادامه ارائه می‌گردد.

جدول ۶: آزمون رگرسیون تک متغیره برای آزمون دوم

متغیر	وابسته: توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور
-------	---

آماره دوربین واتسون	سطح معنی داری بتا	بتا	سطح معنی داری مدل	Rمربع (ضریب تعیین)	Rمقدار (میزان رابطه)	مستقل: محرمانگی
۱.۳۶	۰.۰۰۰	۰.۶۱۳	۰.۰۰۰	۰.۳۷۶	۰.۶۱۳	

با توجه به مقدار R حاصل از آزمون رگرسیون تک متغیره می توان بیان کرد که میزان رابطه بین محرمانگی به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک و توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور برابر ۰.۶۱۳ می باشد از طرفی ضریب تعیین نیز برابر با ۰.۳۷۶ می باشد که بیانگر آنست که متغیر محرمانگی در حدود ۳۸ درصد متغیر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور را تبیین می کند. از طرفی آماره دوربین واتسون برابر ۱.۳۶ می باشد که بیان کننده عدم خودهمبستگی بین پسماند های معادله برآورد شده می باشد. سطح معنی داری بدست آمده برای مدل نیز، کوچک تر از پنج صدم می باشد که نشان می دهد مدل پیشنهادی معنی دار می باشد و رابطه خطی بین محرمانگی به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک و توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور برقرار است. ضریب بتا در مدل رگرسیون نشان می دهد که تاثیر متغیر محرمانگی به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور معنی دار بوده و شدت این تاثیر برابر با ۰.۶۱۳ می باشد، با توجه به علامت بتا جهت این تاثیر مثبت می باشد.

فرضیه سوم: احراز هویت به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور تاثیر دارد.

به منظور آزمون این فرضیه از آزمون رگرسیون تک متغیره استفاده شده است که نتایج آن در ادامه ارائه می گردد.

جدول ۷: آزمون رگرسیون تک متغیره برای آزمون سوم

وابسته: توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور						متغیر
آماره دوربین واتسون	سطح معنی داری بتا	بتا	سطح معنی داری مدل	Rمربع (ضریب تعیین)	Rمقدار (میزان رابطه)	
۱.۸۲	۰.۰۰۰	۰.۹۰۹	۰.۰۰۰	۰.۸۲۶	۰.۹۰۹	مستقل: احراز هویت

با توجه به مقدار R حاصل از آزمون رگرسیون تک متغیره می توان بیان کرد که میزان رابطه بین احراز هویت به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک و توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور برابر ۰.۸۸۸ می باشد از طرفی ضریب تعیین نیز برابر با ۰.۹۰۹ می باشد که بیانگر آنست که متغیر احراز هویت در حدود ۸۳ درصد متغیر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور را تبیین می کند. از طرفی آماره دوربین واتسون برابر ۱.۸۲ می باشد که بیان کننده عدم خودهمبستگی بین پسماند های معادله برآورد شده می باشد. سطح معنی داری بدست آمده برای مدل نیز، کوچک تر از پنج صدم می باشد که نشان می دهد مدل پیشنهادی معنی دار می باشد و رابطه خطی بین احراز هویت به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک و توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور برقرار است. ضریب بتا در مدل رگرسیون نشان می دهد که تاثیر متغیر احراز هویت به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور معنی دار بوده و شدت این تاثیر برابر با ۰.۹۰۹ می باشد، با توجه به علامت بتا جهت این تاثیر مثبت می باشد.

فرضیه چهارم: بررسی مجوز به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور تاثیر دارد.

به منظور آزمون این فرضیه از آزمون رگرسیون تک متغیره استفاده شده است که نتایج آن در ادامه ارائه می‌گردد.

جدول ۸: آزمون رگرسیون تک متغیره برای آزمون چهارم

وابسته: توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور						متغیر
آماره دوربین واتسون	سطح معنی‌داری بتا	بتا	سطح معنی‌داری مدل	Rمربع (ضریب تعیین)	Rمقدار (میزان رابطه)	
۱.۹۲	۰.۰۰۰	۰.۸۹۴	۰.۰۰۰	۰.۷۹۹	۰.۸۹۴	مستقل: بررسی مجوز

با توجه به مقدار R حاصل از آزمون رگرسیون تک متغیره می‌توان بیان کرد که میزان رابطه بین بررسی مجوز به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک و توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور برابر ۰.۸۹۴ می‌باشد از طرفی ضریب تعیین نیز برابر با ۰.۷۹۹ می‌باشد که بیانگر آنست که متغیر بررسی مجوز در حدود ۸۰ درصد متغیر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور را تبیین می‌کند. از طرفی آماره دوربین واتسون برابر ۱.۹۲ می‌باشد که بیان کننده عدم خودهمبستگی بین پسماند های معادله برآورد شده می‌باشد. سطح معنی‌داری بدست آمده برای مدل نیز، کوچک تر از پنج صدم می‌باشد که نشان می‌دهد مدل پیشنهادی معنی دار می‌باشد و رابطه خطی بین بررسی مجوز به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک و توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور برابر ۰.۸۹۴ می‌باشد، با توجه به علامت بتا جهت این تاثیر مثبت می‌باشد.

فرضیه پنجم: یکپارچگی به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور تاثیر دارد.

به منظور آزمون این فرضیه از آزمون رگرسیون تک متغیره استفاده شده است که نتایج آن در ادامه ارائه می‌گردد.

جدول ۹: آزمون رگرسیون تک متغیره برای آزمون پنجم

وابسته: توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور						متغیر
آماره دوربین واتسون	سطح معنی‌داری بتا	بتا	سطح معنی‌داری مدل	Rمربع (ضریب تعیین)	Rمقدار (میزان رابطه)	
۱.۷۷	۰.۰۰۰	۰.۹۱۰	۰.۰۰۰	۰.۸۲۸	۰.۹۱۰	مستقل: یکپارچگی

با توجه به مقدار R حاصل از آزمون رگرسیون تک متغیره می‌توان بیان کرد که میزان رابطه بین یکپارچگی به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک و توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور برابر ۰.۹۱۰ می‌باشد از طرفی ضریب تعیین نیز برابر با ۰.۸۲۸ می‌باشد که بیانگر آنست که متغیر یکپارچگی در حدود ۸۳ درصد متغیر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور را تبیین می‌کند. از طرفی آماره دوربین واتسون برابر ۱.۷۷ می‌باشد که بیان کننده عدم خودهمبستگی بین پسماند های معادله برآورد شده می‌باشد. سطح معنی‌داری بدست آمده برای مدل نیز، کوچک تر از پنج صدم می‌باشد که نشان می‌دهد مدل پیشنهادی معنی دار می‌باشد و رابطه خطی بین یکپارچگی به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک و توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور برابر ۰.۹۱۰ می‌باشد، با توجه به علامت بتا در مدل رگرسیون نشان می‌دهد که تاثیر متغیر یکپارچگی به عنوان

یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور معنی دار بوده و شدت این تاثیر برابر با ۰.۹۱۰ می باشد، با توجه به علامت بتا جهت این تاثیر مثبت می باشد.

فرضیه ششم: عدم انکار به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور تاثیر دارد.

به منظور آزمون این فرضیه از آزمون رگرسیون تک متغیره استفاده شده است که نتایج آن در ادامه ارائه می گردد.

جدول ۱۰: آزمون رگرسیون تک متغیره برای آزمون ششم

وابسته: توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور						متغیر
آماره دوربین واتسون	سطح معنی داری بتا	بتا	سطح معنی داری مدل	Rمربع (ضریب تعیین)	Rمقدار (میزان رابطه)	
۱.۸۳	۰.۰۰۰	۰.۸۵۵	۰.۰۰۰	۰.۷۳۱	۰.۸۵۵	مستقل: عدم انکار

با توجه به مقدار R حاصل از آزمون رگرسیون تک متغیره می توان بیان کرد که میزان رابطه بین عدم انکار به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک و توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور برابر ۰.۸۵۵ می باشد از طرفی ضریب تعیین نیز برابر با ۰.۷۳۱ می باشد که بیانگر آنست که متغیر عدم انکار در حدود ۷۳ درصد متغیر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور را تبیین می کند. از طرفی آماره دوربین واتسون برابر ۱.۸۳ می باشد که بیان کننده عدم خودهمبستگی بین پسماند های معادله برآورد شده می باشد. سطح معنی داری بدست آمده برای مدل نیز، کوچک تر از پنج صدم می باشد که نشان می دهد مدل پیشنهادی معنی دار می باشد و رابطه خطی بین عدم انکار به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک و توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور برقرار است. ضریب بتا در مدل رگرسیون نشان می دهد که تاثیر متغیر عدم انکار به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور معنی دار بوده و شدت این تاثیر برابر با ۰.۸۵۵ می باشد، با توجه به علامت بتا جهت این تاثیر مثبت می باشد.

فرضیه هفتم: قابلیت دسترسی به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور تاثیر دارد.

به منظور آزمون این فرضیه از آزمون رگرسیون تک متغیره استفاده شده است که نتایج آن در ادامه ارائه می گردد.

جدول ۱۱: آزمون رگرسیون تک متغیره برای آزمون هفتم

وابسته: توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور						متغیر
آماره دوربین واتسون	سطح معنی داری بتا	بتا	سطح معنی داری مدل	Rمربع (ضریب تعیین)	Rمقدار (میزان رابطه)	
۱.۶۵	۰.۰۰۰	۰.۸۳۷	۰.۰۰۰	۰.۷۰۰	۰.۸۳۷	مستقل: قابلیت دسترسی

با توجه به مقدار R حاصل از آزمون رگرسیون تک متغیره می توان بیان کرد که میزان رابطه بین قابلیت دسترسی به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک و توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور برابر ۰.۸۳۷ می باشد از طرفی ضریب تعیین نیز برابر با ۰.۷۰۰ می باشد که بیانگر آنست که متغیر قابلیت دسترسی در حدود ۷۰ درصد متغیر توسعه اقتصادی

گمرکات اجرای کشور را تبیین می کند. از طرفی آماره دوربین واتسون برابر ۱.۶۵ می باشد که بیان کننده عدم خودهمبستگی بین پسماند های معادله برآورد شده می باشد. سطح معنی داری بدست آمده برای مدل نیز، کوچک تر از پنج صدم می باشد که نشان می دهد مدل پیشنهادی معنی دار می باشد و رابطه خطی بین قابلیت دسترسی به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک و توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور برقرار است. ضریب بتا در مدل رگرسیون نشان می دهد که تاثیر متغیر قابلیت دسترسی به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور معنی دار بوده و شدت این تاثیر برابر با ۰.۸۳۷ می باشد، با توجه به علامت بتا جهت این تاثیر مثبت می باشد.

۶- نتیجه گیری

نتایج آنالیز آماری نشان می دهد که ۵۹.۳۵ درصد افراد مرد و مابقی زن بودند. سن ۲۲.۳۰ درصد افراد بین ۲۵ تا ۳۰ سال، ۴۵.۶۸ درصد افراد بین ۳۱ تا ۳۵ سال و ۳۲.۰۱ درصد افراد بین ۳۶ تا ۴۰ سال می باشند. مدرک تحصیلی ۸.۲۷ درصد افراد فوق دیپلم، ۷۳.۳۸ درصد افراد لیسانس و ۱۸.۳۵ درصد افراد فوق لیسانس و بالاتر بودند. میزان سابقه کار ۱۵.۴۷ درصد افراد بین ۱ تا ۵ سال، ۲۲.۳۰ درصد افراد بین ۶ تا ۱۰ سال، ۵۲.۵۲ درصد افراد بین ۱۱ تا ۱۵ سال و ۹.۷۱ درصد افراد بین ۱۶ تا ۲۰ سال بودند. همچنین نتایج نشان می دهد که بیشتر افراد حاضر در این بررسی مرد، سن بین ۳۱ تا ۳۵ سال، مدرک لیسانس و با سابقه بین ۱۱ تا ۱۵ سال می باشند.

فرضیه اول: امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور تاثیر دارد. با توجه به مقدار R حاصل از آزمون رگرسیون تک متغیره می توان بیان کرد که میزان رابطه بین امنیت کسب و کار الکترونیک و توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور برابر ۰.۸۸۸ می باشد از طرفی ضریب تعیین نیز برابر با ۰.۷۸۸ می باشد که بیانگر آنست که متغیر امنیت کسب و کار الکترونیک در حدود ۷۸ درصد متغیر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور را تبیین می کند. از طرفی آماره دوربین واتسون برابر ۱.۶۸ می باشد که بیان کننده عدم خودهمبستگی بین پسماند های معادله برآورد شده می باشد. سطح معنی داری بدست آمده برای مدل نیز، کوچک تر از پنج صدم می باشد که نشان می دهد مدل پیشنهادی معنی دار می باشد و رابطه خطی بین امنیت کسب و کار الکترونیک و توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور برقرار است. ضریب بتا در مدل رگرسیون نشان می دهد که تاثیر متغیر امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور معنی دار بوده و شدت این تاثیر برابر با ۰.۸۸۸ می باشد، با توجه به علامت بتا جهت این تاثیر مثبت می باشد.

فرضیه دوم: محرمانگی به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور تاثیر دارد. با توجه به مقدار R حاصل از آزمون رگرسیون تک متغیره می توان بیان کرد که میزان رابطه بین محرمانگی به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک و توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور برابر ۰.۶۱۳ می باشد از طرفی ضریب تعیین نیز برابر با ۰.۳۷۶ می باشد که بیانگر آنست که متغیر محرمانگی در حدود ۳۸ درصد متغیر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور را تبیین می کند. از طرفی آماره دوربین واتسون برابر ۱.۳۶ می باشد که بیان کننده عدم خودهمبستگی بین پسماند های معادله برآورد شده می باشد. سطح معنی داری بدست آمده برای مدل نیز، کوچک تر از پنج صدم می باشد که نشان می دهد مدل پیشنهادی معنی دار می باشد و رابطه خطی بین محرمانگی به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک و توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور برقرار است. ضریب بتا در مدل رگرسیون نشان می دهد که تاثیر متغیر محرمانگی به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور معنی دار بوده و شدت این تاثیر برابر با ۰.۶۱۳ می باشد، با توجه به علامت بتا جهت این تاثیر مثبت می باشد.

فرضیه سوم: احراز هویت به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور تاثیر دارد. با توجه به مقدار R حاصل از آزمون رگرسیون تک متغیره می توان بیان کرد که میزان رابطه بین احراز هویت به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک و توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور برابر ۰.۸۸۸ می باشد از طرفی ضریب تعیین نیز برابر با ۰.۹۰۹ می باشد که بیانگر آنست که متغیر احراز هویت در حدود ۸۳ درصد متغیر توسعه

اقتصادی گمرکات اجرای کشور را تبیین می کند. از طرفی آماره دوربین واتسون برابر ۱.۸۲ می باشد که بیان کننده عدم خودهمبستگی بین پسماند های معادله برآورد شده می باشد. سطح معنی داری بدست آمده برای مدل نیز، کوچک تر از پنج صدم می باشد که نشان می دهد مدل پیشنهادی معنی دار می باشد و رابطه خطی بین احراز هویت به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک و توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور برقرار است. ضریب بتا در مدل رگرسیون نشان می دهد که تاثیر متغیر احراز هویت به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور معنی دار بوده و شدت این تاثیر برابر با ۰.۹۰۹ می باشد، با توجه به علامت بتا جهت این تاثیر مثبت می باشد.

فرضیه چهارم: بررسی مجوز به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور تاثیر دارد. با توجه به مقدار R حاصل از آزمون رگرسیون تک متغیره می توان بیان کرد که میزان رابطه بین بررسی مجوز به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک و توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور برابر ۰.۸۹۴ می باشد از طرفی ضریب تعیین نیز برابر با ۰.۷۹۹ می باشد که بیانگر آنست که متغیر بررسی مجوز در حدود ۸۰ درصد متغیر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور را تبیین می کند. از طرفی آماره دوربین واتسون برابر ۱.۹۲ می باشد که بیان کننده عدم خودهمبستگی بین پسماند های معادله برآورد شده می باشد. سطح معنی داری بدست آمده برای مدل نیز، کوچک تر از پنج صدم می باشد که نشان می دهد مدل پیشنهادی معنی دار می باشد و رابطه خطی بین بررسی مجوز به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک و توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور برقرار است. ضریب بتا در مدل رگرسیون نشان می دهد که تاثیر متغیر بررسی مجوز به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور معنی دار بوده و شدت این تاثیر برابر با ۰.۸۹۴ می باشد، با توجه به علامت بتا جهت این تاثیر مثبت می باشد.

فرضیه پنجم: یکپارچگی به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور تاثیر دارد. با توجه به مقدار R حاصل از آزمون رگرسیون تک متغیره می توان بیان کرد که میزان رابطه بین یکپارچگی به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک و توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور برابر ۰.۹۱۰ می باشد از طرفی ضریب تعیین نیز برابر با ۰.۸۲۸ می باشد که بیانگر آنست که متغیر یکپارچگی در حدود ۸۳ درصد متغیر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور را تبیین می کند. از طرفی آماره دوربین واتسون برابر ۱.۷۷ می باشد که بیان کننده عدم خودهمبستگی بین پسماند های معادله برآورد شده می باشد. سطح معنی داری بدست آمده برای مدل نیز، کوچک تر از پنج صدم می باشد که نشان می دهد مدل پیشنهادی معنی دار می باشد و رابطه خطی بین یکپارچگی به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک و توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور برقرار است. ضریب بتا در مدل رگرسیون نشان می دهد که تاثیر متغیر یکپارچگی به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور معنی دار بوده و شدت این تاثیر برابر با ۰.۹۱۰ می باشد، با توجه به علامت بتا جهت این تاثیر مثبت می باشد.

فرضیه ششم: عدم انکار به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور تاثیر دارد. با توجه به مقدار R حاصل از آزمون رگرسیون تک متغیره می توان بیان کرد که میزان رابطه بین عدم انکار به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک و توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور برابر ۰.۸۵۵ می باشد از طرفی ضریب تعیین نیز برابر با ۰.۷۳۱ می باشد که بیانگر آنست که متغیر عدم انکار در حدود ۷۳ درصد متغیر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور را تبیین می کند. از طرفی آماره دوربین واتسون برابر ۱.۸۳ می باشد که بیان کننده عدم خودهمبستگی بین پسماند های معادله برآورد شده می باشد. سطح معنی داری بدست آمده برای مدل نیز، کوچک تر از پنج صدم می باشد که نشان می دهد مدل پیشنهادی معنی دار می باشد و رابطه خطی بین عدم انکار به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک و توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور برقرار است. ضریب بتا در مدل رگرسیون نشان می دهد که تاثیر متغیر عدم انکار به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور معنی دار بوده و شدت این تاثیر برابر با ۰.۸۵۵ می باشد، با توجه به علامت بتا جهت این تاثیر مثبت می باشد.

فرضیه هفتم: قابلیت دسترسی به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور تأثیر دارد. با توجه به مقدار R حاصل از آزمون رگرسیون تک متغیره می توان بیان کرد که میزان رابطه بین قابلیت دسترسی به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک و توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور برابر ۰.۸۳۷ می باشد از طرفی ضریب تعیین نیز برابر با ۰.۷۰۰ می باشد که بیانگر آنست که متغیر قابلیت دسترسی در حدود ۷۰ درصد متغیر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور را تبیین می کند. از طرفی آماره دوربین واتسون برابر ۱.۶۵ می باشد که بیان کننده عدم خودهمبستگی بین پسماند های معادله برآورد شده می باشد. سطح معنی داری بدست آمده برای مدل نیز، کوچک تر از پنج صدم می باشد که نشان می دهد مدل پیشنهادی معنی دار می باشد و رابطه خطی بین قابلیت دسترسی به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک و توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور برقرار است. ضریب بتا در مدل رگرسیون نشان می دهد که تأثیر متغیر قابلیت دسترسی به عنوان یکی از ابعاد امنیت کسب و کار الکترونیک بر توسعه اقتصادی گمرکات اجرای کشور معنی دار بوده و شدت این تأثیر برابر با ۰.۸۳۷ می باشد، با توجه به علامت بتا جهت این تأثیر مثبت می باشد.

منابع

۱. احمدی، سید وحید (۱۳۹۵). بررسی مقایسه ای فضای کسب و کار در ایران و جهان، مجموعه پژوهش های اقتصادی، شماره ۳۰، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، ص ۳۹-۱.
۲. جعفری صمیمی، احمد، اختیاری، شهرام (۱۳۹۶)، تأثیر امنیت اقتصادی بر فرآیند رشد اقتصادی در کشورهای عضو کنفرانس اسلامی با تأکید بر ایران، فصلنامه علوم اقتصادی دانشگاه آزاد واحد تهران مرکزی، سال اول، شماره ۳، ص ۳۰-۹.
۳. حاجی حیدری، نسرین و سید جوادین، سید رضا (۱۳۹۶). توسعه و تغییر مدل کسب و کار با بکارگیری رویکرد پویایی سیستم ها، فصلنامه علوم مدیریت ایران، سال ششم، شماره ۲۱، ص ۱۷-۱.
۴. حسینی آشتیانی، حمیدرضا و خندان، عباس (۱۳۹۵). تحلیل فضای کسب و کار ایران، پایگاه اطلاع رسانی صنعت، اخذ پذیرش از دانشگاه مدیترانه شرقی در قبرس E.M.U، ص ۹-۱.
۵. حسینی، سید مهدی و فهیمی فر، فاطمه (۱۳۹۴). نقش توسعه نظام مالی و بهبود فضای کسب و کار بر رشد اقتصادی، مجموعه مقالات چهارمین کنفرانس توسعه نظام تامین مالی در ایران، ص ۶۸۷-۶۷۰.
۶. رنایی، محسن، دلالی اصفهانی، رحیم و صمدی، علی حسین (۱۳۹۴)، رابطه حقوق مالکیت و رشد اقتصادی در یک الگوی رشد درون زاء، نشریه اقتصاد، تحقیقات اقتصادی دانشگاه تهران، شماره ۸۵، ص ۲۰۶-۱۷۵.
۷. رنایی، محسن، عمادزاده، مصطفی و مویدفر، رزیتا (۱۳۹۶)، سرمایه اجتماعی و رشد اقتصادی: آرایه یک الگوی نظری، مجله پژوهشی اصفهان، شماره ۲، پیاپی ۲۱، ص ۳۶-۱۸.
۸. مرادحاصل، نیلوفر، مزینی، امیرحسین و پاریاب، سید حسین (۱۳۹۴)، اثر فناوری اطلاعات و ارتباطات بر فضای کسب و کار و تسهیل تجاری، فصلنامه اقتصاد و تجارت نوین، شماره ۱۴، ص ۶۳-۳۹.
۹. مهرآرا، محسن و طلاکش آیینی، حسین (۱۳۹۵). بررسی رابطه توسعه مالی و رشد اقتصادی در کشورهای منتخب با روش داده های تلفیقی پویا، دانش و توسعه ۱۶ (۲۶)، ص ۱۶۹-۱۴۳.
۱۰. ولی بیگی، حسن، پناهی، فاطمه (۱۳۹۴). جایگاه ایران در اقتصاد جهانی در مقایسه با کشورهای منتخب (از منظر شاخص های توسعه انسانی، آزادی اقتصادی و فضای کسب و کار)، بررسیهای بازرگانی، شماره ۴۳، ص ۴۲-۲۷.
11. Acemoglu, D., Gallego, F. A., & Robinson, J. A. (2014). Institutions, human capital and development. *Annual Review of Economics*, 6, 875–912.
12. Alesina, A., & Giuliano, P. (2015). Culture and institutions. *Journal of Economic Literature*, 53(4), 898–944.

13. Alsaad, A. K., Mohamad, R., & Ismail, N. A. (2015). Perceived desirability and firm's intention to adopt business to business E-commerce: A test of second-order construct. *Advanced Science Letters*, 21(8), 2028-2032
14. Awiagah, R., Kang, J., & Lim, J. I. (2015). Factors affecting e-commerce adoption among SMEs in Ghana. *Information Development*, 32(4), 815-836.
15. Bazzi, S., & Clemens, M. A. (2013). Blunt instruments: Avoiding the common pitfalls in identifying the causes of economic growth. *AEJ: Macroeconomics*, 5(2), 152-186
16. Bennett, D. L., & Nikolaev, B. (2016). Factor endowments, the rule of law and structural inequality. *Journal of Institutional Economics*, 12(4), 773-795.
17. Carter, M., Wright, R., Thatcher, J. B., & Klein, R. (2014). Understanding online customers' ties to merchants: The moderating influence of trust on the relationship between switching costs and e-loyalty. *European Journal of Information Systems*, 23(2), 185-204.
18. Chong, A. Y., Chan, F. T. S., Goh, M., & Tiwari, M. K. (2013). Do interorganisational relationships and knowledge-management practices enhance collaborative commerce adoption? *International Journal of Production Research*, 51(June 2013), 37-41.
19. Easterly, W., & Levine, R. (2016). The European origins of economic development. *Journal of Economic Growth*, 21, 225-257
20. Gennaioli, N., La Porta, R., Lopez-de-Silanes, F., & Shleifer, A. (2013). Human capital and regional development. *Quarterly Journal of Economics*, 128(1), 105-164.
21. Guiso, L., Sapienza, P., & Zingales, L. (2016). Long-term persistence. *Journal of the European Economic Association*, forthcoming.
22. Hameed, M. A., & Counsell, S. (2014). Establishing relationships between innovation characteristics and IT innovation adoption in organisations: A meta-analysis approach. *International Journal of Innovation Management*, 18(1), 1-41
23. Heston, A., Summers, R., & Aten, B. (2012). Penn World Table Version 7.1. Center for International Comparisons of Production, Income and Prices at the University of Pennsylvania
24. Huo, B., Zhao, X., & Zhou, H. (2014). The effects of competitive environment on supply chain information sharing and performance: An empirical study in China. *Production and Operations Management*, 23(4), 552-569
25. Lin, H. (2014). Understanding the determinants of electronic supply chain management system adoption: Using the technology e organization e environment framework. *Technological Forecasting & Social Change*, 86(1), 80-92.
26. McMillan, M. (2016). Understanding African poverty over the longue dure'e: A review of Africa's development in historical perspective. *Journal of Economic Literature*, 54(3), 893-905
27. Miller, T., & Kim, A. B. (2014). 2015 index of economic freedom. Washington, DC: Heritage Foundation.
- Montiel Olea, J. L., & Pflueger, C. (2013). A robust test for weak instruments. *Journal of Business and Economic Statistics*, 31(3), 358-369.
28. Sarstedt, M., Ringle, C. M., Smith, D., Reams, R., & Hair, J. F. (2014). Partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM): A useful tool for family business researchers. *Journal of Family Business Strategy*, 5(1), 105-115.

Evaluating the Impact of Electronic Business Security on Economic Development (Case Study: Customs of Implementation of the Country)

Shahpour Azizi

Msc of Business Management (e-commerce), Islamic Azad university (Jolfa International Branch)

Abstract

The purpose of this research is to assess the impact of electronic business security on economic development in the customs of the country. The statistical population of this research includes all staff of the country's customs. In this research, the statistical society of the customs staff of the country is 1000 people. Using Cochran's equation, the number of subjects (the statistical sample) was 278, and these were randomly selected from among the statistical communities. For collecting data, a researcher-made questionnaire was used in Likert's five-way scale to measure the security of electronic business and economic development, which include 54 items. Its formal and content validity was confirmed by 10 experts and its reliability in a preliminary test with 30 subjects for all variables examined was found to be higher than 0.7, which is acceptable. For analyzing the data, descriptive and inferential statistical methods of regression test were used in SPSS software. The findings showed that the security of electronic business affects the economic development of the country's customs enforcement agencies. On the other hand, confidentiality, authentication, license review, integrity, non-denial and accessibility as well as the dimensions of electronic business security affect the economic development of the country's customs administrations.

Keywords: Electronic business security, economic development, customs enforcement of the country

---